

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCXVIII. ad annum MCLXXIX.

Parisiis, 1644

Conciliabvlvm Papiense A Friderico Imperatore, adeoque illegtima auctoritate, indictum, meritoque ab Alexandro declinatum & reprobatum, quo Victori III. antipapae schismatico contra Alexandrum III. ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15588

super hoc iam longo tempore sustinuit, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ iniungimus, quatenus si memoratus archiepiscopus infra terminum nostris literis constitutum eundem electum, sicut a nobis definitum est, benedicere distulerit, tu nostra fretus auctoritate, omni excusatione, contradictione, & appellatione cessante, quam citius super hoc fueris requisitus, id efficere non moreris; nullo decreto nostro, vel alterius, quo præceptum sit appellationi deferendum, impediente; nullis etiam literis obstantibus a nobis impetratis vel impetrandis; nulla exceptione, quo minus vel tardius mandatum nostrum adimpleas, resistente. Data Laterani xv. Kalendas Maii.

ANNO
CHRISTI
1160.

CONCILIABVLVM PAPIENSE
A FRIDERICO IMPERATORE,
adeoque illegitima auctoritate, indictum, meritoque ab Alexandro declinatum & reprobatum, quo Victori III. antipapæ schismatico contra Alexandrum III. legitime & canonicè electum pontificatus Romanæ ecclesiæ adiudicatur, anno Domini MCLX. initio pontificatus Alexandri papæ.

N O T Æ.

* *Conciliabulum.*] A quo quave auctoritate hoc Conciliabulum fuerit congregatum, Radeuicus de gestis Friderici imperatoris libro 4. capite 68. his verbis describit: *Tempus erat quo Concilium Papiæ indictum celebrandum fuerat, idque de vniuersis regni partibus, videlicet cisalpinis & transalpinis, in vnum collecti archiepiscopi, & episcopi, alique ecclesiarum prelati pendula expectatione operiebantur. Tum Augustus, commonens omnes ieiuniorum & orationum subsidiis ecclesiæ catholicæ causam Deo commendare, cum sacerdotibus & omni populo auxilium diuinum fida sanctorum intercessione poscebat. Deinde conuocato in vnum Concilio, cum resedisset, ait ad episcopos: Quamuis nouerim officio ac dignitate imperii penes nos esse potestatem congregandorum Conciliorum, præsertim in tantis ecclesiæ periculis; (hoc enim & Constantinus, & Theodosius, nec non Iustinianus, seu recentioris memoria Carolus magnus, & Otto imperatores fecisse memorantur) auctoritatem tamen diffiniendi huius maximi & summi negotii vestra prudentia vestraque potestati committo. Deus enim constituit vos sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi. Et quia in his quæ ad Deum sunt non est nostrum de vobis iudicare, tales vos &*
Concil. Tom. 27. Sf ij

taliter in hac causa hortamur habere, tamquam solius Dei de vobis expectantes iudicium.

Cum haec dixisset, ipse se Concilio subtraxit, examen totum ecclesia & ecclesiasticis, quae ibi innumerabiles erant, committens personis. Erant autem circiter quinquaginta archiepiscopi & episcopi: abbatum & praepositorum non erat pra multitudine estimatio. Legati quoque diuersarum terrarum aderant, spondentes quidquid a Synodo decretum foret indubitanter a suis recipiendum.

Residentibus itaque episcopis & clero vniuerso, septem diebus causa ventilata est, tandemque domino Octauiano, qui cum praesens aduenisset, & haberet qui partem suam defenderent, cessit litis victoria, & pro ipso Concilium dedit sententiam, condemnato Rolando & reprobatum, qui citatus legitime Concilio se praesentare contumaciter abnuisse dicebatur. Saepius autem lectorem admonitum esse cupimus, ut in hoc facto ad disquirendam rerum veritatem non nostra dicta consulat, sed literis & scriptis, quae ad manus nostras venerunt, & huic operi inferenda visa sunt, innotatur, suo seruans arbitrio, quando de hac controuersia, & litis decisione, Concilii iudicio, sufficienter sibi fides facta videatur.

Acta Conciliabuli idem Radeuicus verbo tenus recitat capite 71. his verbis:

ACTA CONCILII PAPIENSIS.

DOMINVS Octauianus, & nemo alius, Romae in ecclesia beati Petri, petitione populi & consensu, ac desiderio cleri, a cardinalibus manto indutus est solenniter, & praesente cancellario, & non contradicente, in cathedra beati Petri collocatus est, & a cardinalibus & clero Romano Te Deum laudamus solenniter ei cantatum est, & nomen ei Victor impositum est. Ibi multitudo cleri & populi Romani venit ad pedes eius. Tunc scrinarius secundum antiquam Romanorum consuetudinem ascendens in altum voce magna clamauit ad populum, dicens: Audite ciues Romani, & cætus reipublicæ: Secunda feria pater noster Hadrianus mortuus est, & proximo sequenti sabbato dominus Octauianus cardinalis sanctæ Cæcilie in Romanum pontificem electus & immanatus est, & in cathedra beati Petri collocatus est, & papa Victor est nominatus. Placet vobis? Respondit magna voce clerus & populus: Placet. Secunda & tertia vice interrogatus populus si placeret, clara voce respondit: Placet. Deinde cum bandis & aliis papalibus insignibus dominus papa cum laudibus in palatium deductus est.

ANNO
CHRISTE
1160.

His itaque rite peractis, capitulum beati Petri statim venit ad pedes eiusdem papæ Victoris, & obediuit, ac debitam ei reuerentiam exhibuit clerus & populus, multitudo magna similiter obediuit. Sequenti vero die proxima rectores cleri Romani accedentes ad dominum cancellarium, & ad cardinales qui cum eo erant, voluerunt cognoscere si immantatus esset, sicut quidam dicebant: & non inuenerunt eum immantatum, neque aliqua specie dignitatis variatum: & habito cum eo & cardinalibus suis colloquio, cognouerunt ab ore eius & suorum, quod nunquam fuerit immantatus, & quod hoc ei falso imponebatur. Quo audito & cognito, rectores ad pedes domini papæ Victoris venerunt, & obedientiam & reuerentiam exhibuerunt. De omnibus supradictis capitulis testes fuerunt, Petrus Christianus decanus basilicæ beati Petri, & omnes fratres eius, & duo rectores cleri Romani Blasius scilicet presbyter, & Manerius presbyter, & septem archipresbyteri Romanæ vrbis, & quatuor alii tam diacones, quam subdiacones.

*al. no-
uem

Deinde prior Lateranensis & sui canonici obedierunt.
Clerici de patriarchia sanctæ Mariæ Maioris obedierunt.
Abbas de patriarchia sancti Pauli per suos nuntios obediuit, & in signum obedientiæ de bonis ecclesiæ suæ illi misit.
Abbas de patriarchia sancti Laurentii cum suis monachis obediuit.
Abbas Cirengii obediuit.
Abbas sancti Siluestri cum suis monachis obediuit.
Abbas sancti Alexii in monte Auentino cum suis monachis obediuit.
Abbas sancti Blasii cum suis monachis obediuit.
Conuentus sancti Sabæ obediuit.
Conuentus sanctæ Mariæ in Capitolio obediuit.
Conuentus monachorum sanctorum Cosmæ & Damiani obediuit.
Abbas sancti Valentini obediuit.
Magister fratrum templi Hierosolymitani in monte Auentino cum suis fratribus obediuit.
Cardinalia sancti Marcelli obediuit.
Clerici de cardinalia sanctorum apostolorum obediuerunt.
Clerici de cardinalia sancti Petri Ad vincula obediuerunt.
Clerici de cardinalia sancti Siluestri obediuerunt.
Clerici de cardinalia sancti Sixti obediuerunt.
Clerici de cardinalia sanctæ Sabinæ obediuerunt.
*Balbinæ Clerici de cardinalia sanctæ *Sibilinæ obediuerunt.
Cardinalia sancti Cyriaci apud thermas Diocletiani obediuit.

Clerici de cardinalia sanctæ Mariæ trans Tiberim obediuerunt.

Clerici de cardinalia sanctæ Mariæ in Porticu obediuerunt.

Clerici de cardinalia sancti Nicolai in Carcere obediuerunt.

Monasterium sanctæ Agathæ obediuit.

Archipresbyter sancti Apollinaris obediuit.

Archipresbyter sancti * Tryphi obediuit.

Archipresbyter sancti Bartholomæi obediuit.

Ecclesia sancti Celsi obediuit.

Ecclesia sanctæ Mariæ in Monasterio obediuit.

Ecclesia sanctæ Mariæ in Pallaria obediuit.

Ecclesia sancti Saluatoris de Curte obediuit.

Archipresbyter sancti Vincentii cum suis obediuit.

Archipresbyter sanctæ Catharinæ cum suis obediuit.

Archipresbyter sancti Thomæ de Parione obediuit.

Archipresbyter sanctæ Anastasiæ cum suis obediuit.

Archipresbyter sancti Saluatoris de Campo cum suis obediuit.

Archipresbyter sanctæ Mariæ in * monte Celso cum suis obediuit.

Et multæ aliæ ecclesiæ & monasteria obedierunt, quas vix enumerare valemus.

Post promotionem domini Victoris, canonici beati Petri miserunt ad Rolandum cancellarium canonicos suos, qui viderent an esset immantatus, sicut quidam credebant, aut aliquo modo promotus. Vnde bis missi inquisitores, bis retulerunt eum non esse immantatum, nec aliqua promotionis specie variatum. Sequenti vero die, vt omnis dubitatio tolleretur, miserunt canonici quosdam de suis, vt mensæ cardinalium, qui intererant, interessent, & viderent si saltem in mensa locum digniorem solito obtineret, aut etiam benedicendo mensam primus esset, vel aliquo modo inter cardinales loco, vel dignitate, seu veste dignior haberetur. In quibus omnibus nullo modo senserunt eum promotum, vel mutatum. Atque in hunc modum perscrutati sunt canonici statum cancellarii per singulos continuos octo dies.

Basso & Ioannes de Romano dicunt: Postquam cancellarius, sedente domino Victore in cathedra, in munitionem se recepit, Ioannes Phizutus clericus, & Ioannes de Buccalata laicus, voluerunt immantare cancellarium. Qui cum iniuria repulit eos, dicens: De me non facietis ridiculum: ibi est papa: ite ad eum, & obedite ei.

Presbyter Blasius & presbyter Manerius, rectoribus Romani, dicunt se cum tribus aliis rectoribus cleri sequenti

ANNO
CHRISTI
1166.

*Tryphi
nis

*Monte
celso

ANNO CHRISTI 1160. die post promotionem domini Victoris accessisse ad cancellarium, & ad omnes cardinales qui cum eo erant, & non viderunt eum immantatum, nec aliquo modo promotum: & antequam discessissent, audierunt duabus vicibus ab ore cancellarii, quod nec erat, nec fuit immantatus. In presentia etiam ipsorum rectorum, qui ibi erant, testificatus est Otto cardinalis de Carcere Tulliano, quod dominus Octavianus nullam violentiam vel iniuriam intulit cancellario.

Item dixit Otto: Pro nihilo adscribitur hoc domino cancellario, quia nullus ei mantum abstulit, quia nunquam habuit. His omnibus ita peractis & cognitis, rectores isti iuerunt ad dominum Victorem, & obedientiam ei fecerunt, & praeceperunt clero ut ei obediret: quod & factum est.

Presbyter Barro & presbyter Ioannes, capellani de cardinalia cancellarii, dixerunt se sequenti die post promotionem domini Victoris ad cancellarium accessisse, & dixisse ad eum sic: Audientes vos esse immantatum, gaudebamus, & nunc quia aliter videmus, dolemus. Qui dixit eis, Pro me nolite gaudere vel dolere, quia ego nec fui, nec sum immantatus: ite & obedite ei quem videtis immantatum. Hæc verba taliter ab ore cancellarii processisse commisit presbyter Barro, & presbyter Ioannes, quibusdam ex nostris clericis presentibus, ut iurarent in animabus eorum ita verum esse.

Clerici de cardinalia sancti Chryfogoni dixerunt se sequenti die post promotionem domini Victoris accessisse ad cardinalem suum, qui erat cum cancellario, & interrogasse eum, dicentes: Omnes clerici vadunt ad pedes domini papæ, quid faciemus & nos? Qui respondit: Ite ad eum, sicut alii.

Multi ex nostris dicunt vidisse cancellarium II. die ab Vrbe exisse sine manto, sine stola, sine albo equo, & sine omni habitus * munitione, cum pellibus nigro pallio coopertis, & cum nigro almutio vsque ad Cisternam.

Ioannes de Romano dicit audiuisse Ioannem Neapolitanum & Bonamdiem, & quosdam alios cardinales, dicentes apud Cisternam: Quoniam modo sumus sine pastore, & sine capite, faciamus nobis dominum: & postea im-

mantauerunt eum, & cantauerunt ei Te Deum laudamus apud Cisternam.

Ioannes de sancto Stephano & Vvolferaminus dicunt se audiuisse quod papa Hadrianus dixit ad eos, cum de Vrbe exiret: Octauianus, inquit, quem ego misi in Longobardiam, vult excommunicare Mediolanenses: sed ego mandauit Mediolanensibus, vt non curent de eo, sed fortiter se habeant, tam ipsi quam Brixienfes, contra imperatorem: & ego cum eis disposui, quod imperator propter eorum impedimenta non poterit Romam venire. Item etiam cum cardinalibus ita disposui, quod Octauianus non erit papa post mortem meam.

Gimundus & Vvolferaminus dicunt se audiuisse ab ore episcopi Sabinensis, quod libenter rediret ad dominum Victorem; sed ita adiuratione est astrictus, quod sine periurio non potest.

Episcopus Aletrinus in praesentia domini Guidonis Cremenfis cardinalis, & Gimundi, & Ioannis Caietani, & aliorum multorum, dixit: Non possum ad dominum Victorem venire, quia talem securitatem feci cancellario, & suis apud Anagniam, quod non possum ad eos venire vsque ad Kalendas. Post Kalendas autem veniam: interim tamen habeo eum pro domino & pastore meo. Itaque Kalendis transactis, cum infirmitate teneretur, misit domino Victori obedientiam per clericum quemdam, quem habemus praesentem.

De omnibus supra dictis capitulis testimonium perhibuerunt praedicti rectores cleri Romani, & * septem archipresbyteri supra memorati, & alii multi honesti & religiosi clerici Romani, & Petrus Urbis praefectus, & Stephanus de Tebaldo, & Stephanus Northmannus, & Ioannes de sancto Stephano, & Ioannes Caietanus, & Vvolferaminus de Gidocica, & Gimundus de domo Petri Leonis, & multi alii illustres Romani & nobilissimi, qui omnibus his interfuerunt, & omnia viderunt, & tractauerunt.

Qualiter Fridericus confirmauerit electionem Victoris, eumque inthronizauerit, idem Radeuicus subiungit his verbis: *Confirmato & recepto taliter in papatu Victore, desertur ad principem sacerdotalis Concilii sententia. Qua venerabiliter suscepta & approbata, Victor ad ecclesiam*

siam vocatur, & magna solennitate, & frequentia cleri ac populi suscipitur, ipsique ut summo pontifici & vniuersali papæ acclamatur. Diuus quoque imperator consuetam ei reuerentiam, sicut Constantinus beato Siluestro, humiliter pro foribus ecclesie exhibuit: & manu eius accepta usque ad sedem deduxit, & inthronizauit. De reliquis qua ibidem acta sunt, exemplaria literarum subnotata consule.

EPISTOLA IMPERATORIS.

De Victoris electione.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper Augustus, dilectissimo suo Eberardo venerabili Saltzburgensi archiepiscopo, & suffraganeis eius, Alberto Frisingensi episcopo, Hartmanno Brixinensi, & Romano Gurcensi, totique prouinciæ Saltzburgensi, gratiam suam & omne bonum.

SI sacro Concilio Papiæ interfuissetis, omnia quæ ibidem vel in Romana ecclesia facta sunt oculata fide cognoscere possietis. Ne autem ab his qui prauis delationibus & mendaciis iam fere totum orbem resperferunt veritas possit obnubilari, vel vestra sinceritas trahi in contrarium, quanto breuius possumus, seriem totius rei sine aliqua falsitatis commixtione, mera veritate, vobis significare dignum duximus. Luce clarius constat quod papa Hadriano adhuc viuentem Rolandus cancellarius, & quidam cardinales, non attendentes illud dominicum; *Sit sermo vester, Math. 5. est, est, non, non,* conspiratione facta cum Vvilielmo Siculo, prius ab eis excommunicato, & cum ceteris hostibus imperii, Mediolanensibus, Brixiensibus, Placentinis, ne forte per mortem papæ Hadriani tam iniqua factio euanesceret, iuramenti vinculo inuicem sese constrinxerunt, vt defuncto papa nullus alius ei substitueretur, nisi qui in eadem conspiratione cum eis conuenisset. Hac de causa duodecimo die post electionem domini Victoris papæ, eo sedente in sede beati Petri, iam dicti conspiratores egressi ab Vrbe ad cisternam Neronis, derelinquentes venam aquarum viuentium, se contulerunt, & idolum sibi Rolandum cancellarium erexerunt, dicentes hunc esse Simonem Petrum, qui apostolicæ dignitatis apicem tam nefaria inuasionem attingere præsumebat. Quod hæc conspiratio facta fuerit, & ille iam dictus Rolandus per eam hoc modo intrauerit, non est fictitium, sed religiosus viris ab illo qui fa-

Concil. Tom. 27.

T t

cit manifesta consilia cordium, mirabiliter est declaratum. Dum hæc Romæ agerentur, & nos quid super tanto schismate agendum esset, viros religiosos, archiepiscopos videlicet & episcopos consultarem, superuenerunt, quasi missi a Deo, Tarantasinus archiepiscopus, abbas Claraualensis, abbas Morimundensis, & alii abbates numero decem, postulantes pacem Mediolanensibus: qui recepto a nobis verbo, dum Mediolanum pro inuestiganda eorum voluntate redirent, acceperunt ab eis tale responsum: Domini patres, nos tenemur astricti iuramento domino papæ & cardinalibus, quod non debeamus redire ad gratiam imperatoris sine eorum voluntate, & ipsi econtra sine nostra voluntate nullam pacem facere possunt. Responderunt eis abbates: Vos de cetero non tenemini domino papæ, quia mortuus est, & illi statim subiunxerunt: Si mortuus est papa, nos ideo non sumus absoluti: quia nihilo minus tenemur cardinalibus, & ipsi tenentur nobis. Hæc prædicti patres abbates in responsis a Mediolanensibus * testificati sunt coram multis religiosis viris. Præter hæc multa experimenta factæ conspirationis per literas in via deprehensas accepimus, sicut nuntius iste plenius vidit & audiuit. Sane ex Concilio orthodoxorum, sicut alia vice meminimus vobis mandasse, generalem Conuentum religiosorum Papiæ indiximus, ad quem ambos qui se dixerunt Romanos pontifices non ad iudicium sæculare, sicut ora mendacium astruunt, sed ad examen ecclesiæ, per duos venerabiles episcopos, Verdensem videlicet & Pragensem, conuocauimus. Alter vero, eo quod puriorem haberet conscientiam, dominus Victor videlicet, iudicio ecclesiæ ultro se obtulit: altero videlicet Rolando contumaciter renitente, & dicente, quia, cum ipse omnes deberet iudicare, ipse a nullo vellet iudicari. Habito itaque venerabili Concilio, in quo patriarcha Aquileiensis, & multi archiepiscopi & episcopi religiosi conuenerant, per octo continuos dies maxima grauitate, diligentissima examinatione, semota omni laica persona, tractatum est, quis ex duobus summi pontificatus apicem de iure deberet obtinere. Post longam itaque deliberationem, quia illa nefandissima conspiratio Deo & ecclesiæ admodum odibilis, manifestis indicibus non solum probata, verum in facie totius ecclesiæ

ANNO
CHRISTI
1160.ANNO
CHRISTI
1160.

ANNO
CHRISTI
1160.

coram positæ reuelata est : & in domino Victore nihil reprehensibile inuentum est, nisi quod pauciores numero cardinales omnino a conspiratione illa exortes, eum pro bono pacis inter regnum & sacerdotium conciliando, elegerunt, & inuocata sancti Spiritus gratia, ecclesia Dei Rolandum cancellarium conspiratorem & schismaticum, discordias & lites, & periuria bona esse euangelizantem condemnauit, & dominum Victorem papam in patrem spiritualem & vniuersalem pontificem confirmauit. Quem nos ecclesia duce secuti approbamus, & vniuersalis ecclesiæ patrem & rectorem, cooperante diuina clementia, fore denuntiamus. Hoc itaque factum diuinis suffultum prædiis, & in apostolica stabilitate supra petram, Christum videlicet, firmiter fundatum, a vestra beatitudine, pro pace totius ecclesiæ & salute imperii approbari, & ab omni ecclesia vestræ sanctitati commissa teneri & conseruari rogamus, & præoptamus. Data Papiæ xv. Kalendas Martii.

EPISTOLA PRÆSENTIVM

CONCILIO HINCINDE DIRECTA.

QVIA sedis apostolicæ turbatio Christianorum animos admodum fauciauit, nos, qui ad ressecanda schismata, & pacem ecclesiæ reformandam, Papiæ fuimus congregati, qualitatem causæ, modumque negotii, & sacri Concilii dispensationem, vniuersitati vestræ plenarie diximus intimandum: quatenus, per scripta præsentia mera veritate monstrata, auditorum animi falsitatem, quam forte conceperant, vehementer expellant, & amodo per scripta schismatica non seducantur. Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum vniuersitas in nomine Domini confedisset, causâ per septem dies continuos, omni remoto seculari iudicio, legitime & canonicè agitata, ac diligenter inspecta, sufficienter & canonicè in conspectu Concilii per testes idoneos est comprobatum, dominum papam Victorem, & nullum alium, in basilica beati Petri a saniori parte cardinalium, petitione populi, & consensu ac desiderio cleri fuisse electum, & solenniter immanratum: quod præsentè, & non contradicente Rolando quondam cancellario, in cathedra beati Petri fuit

Concil. Tom. 27.

Tt ij

collocatus, & quod ibi ei a cardinalibus & clero Romano Te Deum laudamus gloriose decantatum, & inde ad palatium cum bandis & aliis papalibus insignibus est deductus: & clerus & populus secundum consuetudinem interrogatus per scriniarium, si placeret? tribus vicibus clara voce respondit: Placet. Probatum est etiam quod Rolandus 12. die post domini Victoris promotionem ab Vrbe egressus, apud Cisternam, in qua Nero imperator quondam ab Vrbe profugus latitauit, primo est immantatus. Probatum est quod in secundo die post promotionem domini Victoris, Rolandus interrogatus a rectoribus & clero Romano, ac clericis de sua cardinalia, si domino Victori esset obediendum, expresse confessus est se nunquam fuisse immantatum, & expresse dixit: Ite, & obedite ei, quem immantatū esse videtis. Super his capitulis fuerunt testes, & sub stola tactis sacrosanctis euangeliis iurauerunt, Dominus Petrus Christianus decanus basilicæ beati Petri, & in persona sua, & omnium fratrum suorum. Iurauerunt etiam venerabiles archipresbyteri, & rectores cleri Romani, Blasius & Manerius presbyteri, Ioannes presbyter gentilis, Aimerardus archipresbyter, Berardus archipresbyter, Ioannes archipresbyter, Benedictus diaconus, magister Ptolemæus archipresbyter, magister Gerardus, & Nicolaus, & alii honesti clerici Romani. Præterea Petrus illustris Urbis præfectus, Stephanus de Tebaldo, Stephanus Northmannus, Gimundus de domo Petri Leonis, Ioannes de Stephano, & alii principes & nobiles Romani, qui ad vocationem serenissimi imperatoris venerant, in conspectu Concilii super iam dictis capitulis, ex maxima parte testimonium similiter perhibuerunt, & iurare voluerunt. Sed nos quia religiosorum presbyterorum multorum testimonium sufficiens & abundantissimum habebamus, duximus laicis in hac parte parcendum. Deinde venerabiles episcopi Hermannus Verdensis, Daniel Pragensis, & Otto palatinus comes, & magister Heribertus præpositus, quos dominus imperator ex consilio 22. episcoporum, & Cisterciensis & Claraualensis abbatum, aliorumque religiosorum tunc præsentium, Romam delegauerat, vt partes ante Concilii præsentiam Papiam euocarent, in conspectu Concilii testimonium perhibuerunt,

ANNO
CHRISTI
1160.*Phizu-
tus,

quod Rolandum cancellarium, & partem eius trinis edictis per interualla peremptorie & solenniter ad presentiam ecclesie Papiæ congregandæ, remoto omni sæculari iudicio, vocauerunt, & quod Rolandus cancellarius & sui cardinales viua voce & ore proprio iudicium vel examen aliquod ecclesie se nolle recipere manifeste dixerunt. Vidimus etiam scripta Henrici Pisani cardinalis tituli sanctorum Nerei & Achillei ad dominum imperatorem directæ, in quibus expresse continebatur, quod nullum vellent ecclesie subire iudicium vel examen. Super hæc omnia idem Henricus, & Otto cardinalis sancti Nicolai de carcere Tulliano, qui tempore Concilii, & ante, apud Ianuam morabantur, & Ioannes Anagninus cardinalis, & Ioannes * Pizutus, sanctæ Romanæ ecclesie subdiaconi, qui tunc apud Placentiam erant per octo dies, a Concilio toto sunt expectati, & per literas & per nuntios Concilii sunt vocati, & contempserunt venire. Ex his igitur omnibus sufficienter instructi, & veritate hincinde plenarie declarata, placuit reuerendo Concilio, vt electio domini Victoris, qui tamquam agnus mansuetus & innocens venerat, ecclesie iudicium humiliter suscepturus, approbaretur & confirmaretur, & electio Rolandi penitus cassaretur. Et factum est ita. Electione itaque domini Victoris, remoto omni sæculari iudicio, sancti Spiritus gratia inuocata, confirmata, atque recepta, Christianissimus imperator post omnes episcopos, & post omnem clerum, vltimus consilio & petitione Concilii electionem domini Victoris recepit, & approbavit: & post eum omnes principes, & innumerabilis hominum multitudo, quæ præsens erat, tribus vicibus interrogata si eis placeret, respondit cum gaudio magna voce: Placet. Sequenti die proxima, id est prima sexta feria quadragesimæ, dominus Victor cum processione ab ecclesia sancti Saluatoris extra ciuitatem, in qua fuerat eius hospitium, ad catholicam ecclesiam gloriose deductus est. Ibi religiosissimus imperator ante ianuam ecclesie eum suscepit, & descendenti de equo strepam humiliter tenuit, & apprehensum per manum vsque ad altare conduxit, & pedes eius est osculatus: & nos omnes patriarchæ, archiepiscopi, episcopi & abbates, & omnes principes cum vniuersa

multitudine quæ præfens erat, pedes apostolicos sumus osculati. Proxima autem die sequenti, id est sabbato, habito generali Concilio, dominus papa, & nos cum illo, Rolandum cancellarium schismaticum, & eius principales fautores, accensis candelis anathematizauimus, & tradidimus eum satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. Illud etiam discretionis vestræ prudentiam volumus non latere, manifeste esse deprehensum, quod Rolandus cancellarius, & eius sequaces quidam cardinales, viuentem adhuc papa Hadriano coniurauerunt. Fuit autem tenor coniurationis, quod si eis viuentibus papam Hadrianum mori contingeret, cardinalem vnum de illis eligerent, qui in eadem coniuratione esset astrictus, de cetero ex parte Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum, & virorum orthodoxorum, qui diuino intuitu ad rescindenda schismata conuenerunt, vniuersitatem vestram humiliter imploramus, & monemus in Christo, vt ea quæ ecclesia Dei Patris congregata ad honorem Creatoris & sponsæ suæ matris vestræ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tranquillitatem, & ad salutem omnium Christianorum fideliter ordinavit, vos, omni dubio & ambiguitate remota, irrefragabiliter rata & firma teneatis: orantes, vt Redemptor noster Christus Iesus vniuersalem pontificem & papam nostrum Victorem, de cuius sanctitate & religione omnino confidimus, per tempora longa conseruet, & præstet ei omnimodam tranquillitatem & pacem: ita quod per eum Deus omnipotens honoretur, & ecclesia Romana, omnisque Christiana religio, gratum Domino accipiat incrementum. Vt autem omnis actio plenius lægentibus elucescat, dignum duximus vt omnium nostrum consensus & nomina subscribantur.

Ego Peregrinus Aquileiensis patriarcha cum meis suffraganeis interfui & consensi.

Ego Arnaldus archiepiscopus Moguntinus cum quatuordecim suffraganeis interfui & consensi.

Ego Artuicus Bremensis archiepiscopus cum suffraganeis meis interfui & consensi.

Ego * Hellinus Treuerensis archiepiscopus cum meis suffraganeis * Hellin. consensi.

ANNO
 CHRISTI
 1160. Ego Reinaldus Colonienſis archiepiſcopus cum meis ſuffraganeis
 conſenſi.

Ego Vvickmannus Magdeburgenſis archiepiſcopus cum meis ſuf-
 fraganeis conſenſi.

Bifuntinus archiepiſcopus per legatum & epiſcopum Baſileenſem
 conſenſi.

Arelatenſis archiepiſcopus conſenſi.

Lugdunenſis archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis conſenſi.

Viennenſis archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis conſenſi.

Henricus rex Anglorum per literas & legatos ſuos conſenſi.

Rex Hungarorum per literas & legatos ſuos conſenſi.

Rex Bohemorum conſenſi.

Rex Danorum conſenſi.

Guido electus Rauennas conſenſi.

Epiſcopus Firminus conſenſi.

Epiſcopus Ferentinus conſenſi.

Mantuanus conſenſi.

Bergomenſis conſenſi.

Faentinus conſenſi.

Abbatum vero & archipreſbyterorum multitudo innumerabilis
 multorum regnorum interfuit & conſenſi.

Longobardorum inæſtimabilis multitudo interfuit & conſenſi.

Vniuerſi fere principes Romani imperii, tam Teutonici, quam Itali-
 ci, tam in Vrbe, quam extra Urbem, interfuerunt, & aſſenſum
 cum ingenti deſiderio præbuerunt.

EPISTOLA

BAMBERGENSIS EPISCOPI.

De eadem re.

*Reuerendiſſimo patri & domino Eberardo Saltzburgenſis eccle-
 ſiæ archiepiſcopo Eberardus Bambergenſis gratia Dei, ſi quid
 eſt, tam deuotum quam debitum cum oratione ſeruitium.*

CONVENIENTIBVS in vnum Papiæ epiſcopis circiter quin-
 quaginta, diuque ventilata quæſtione papatus, cum di-
 latio primo pene omnibus complacuiſſet, vſque ad maio-
 rem rei notitiam, & aliud generalius Concilium, præualuit
 tandem pars domini Victoris iuſtificata ab altera parte
 multis modis: quia coniuratio contra imperium factum
 illud præceſſerat: quia domini Victoris immantatio prior,
 illa poſterior, quo ſolo Innocentius Anacleto præualuit,
 cum Anacletus plures & maximæ ſcientiæ & auctoritatis
 haberet electores. Deinde quod ad hoſtes imperii pars

illa se transtulerit, obligata Siculo, Mediolanensibus, Brixiensibus, Placentinis, per sacramentum, quod sana doctrina aduersari videtur: & cum subditos a iuramentis fidelitatis debite absoluat, & seruire imperatori prohibeat quoscumque, & sic discessionem viam praparet, quod pessimum est, sicut opere ipso clarescit, & scriptis vndique per Italiam directis tam ciuitatibus quam episcopis. His malis principiis finem deteriore promittentibus, perpetuam videlicet discordiam inter regnum & sacerdotium, & discessionem abinuicem, dum pars illa cum omni securitate conductus nec venire voluisset, nec etiam procuratores pro se mittere ad subeundum iudicium, & excipiendam sententiam, dominum Victorem recepimus, spe pacis & concordie inter regnum & sacerdotium; longo tamen examine pramisso, de tempore & ordine electionis sue, de his qui eius electioni consenserunt primitus, & postmodum retro abierunt, cardinalibus numero nouem, testificante super his omnibus capitulo beati Petri & clero Romano, scriptis & viva voce nuntiorum sub iureiurando. Nuntius regis Francorum promisit pro eo neutrum se recepturum, vsquedum nuntios imperatoris recipiat. Nuntius regis Anglorum idem velle & idem nolle promisit, tam in his quam in aliis. Arelatensis, Viennensis, Lugdunensis, Bisuntinus, per literas & per nuntios consenserunt. Solus Treuerensis de regno nostro superest in parte illa de numero archiepiscoporum qui non consenserunt: eius tamen suffraganei omnes consenserunt. Vsque ad vos solum peruentum est. Angelus magni consilii dirigat vos secundum beneplacitum suum, & custodiat vos in omnibus viis vestris. Prater hac prapositus multa manifestabit vobis, que non licet ad presens homini loqui. Congaudete mihi, qui dimissionem accepi, & ad propria redeo.

ANNO
CHRISTI
1160.EPISTOLA CANONICORVM
SANCTI PETRI ROMÆ.

Pro parte Victoris.

Inuictissimo & gloriosissimo domino suo Friderico Romanorum imperatori, & semper Augusto, & venerabilibus patribus in Christi nomine congregatis, fratres qui Romæ sunt, basilicæ sancti Petri principis apostolorum canonici, Angeli magni consilii præsentiam, & Spiritus sancti consolantem gratiam.

PATRES sanctissimi, quos Deus elegit ad consolationem mœrentium, & delinquentium correctionem, sicut ait Apostolus, *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes*, intendite precibus nostris, & ad dolorem nostrum leniendum consolationis manum extendite. Tanta est enim tam diffusa mœroris nostri materia, vt vnde debeamus exordium sumere difficulter possimus inuenire. Verum quia materia doloris est & mœroris, a luctu & mœrore ordiri decreuimus. Attendite ergo & videte, si est dolor sicut dolor noster, cum videamus matrem nostram Romanam ecclesiam: quondam fulgentem, a filiis suis, imo alienis, quia mentiti sunt ei, quos enutriuit & exaltauit, ipsi autem spreuerunt eam, contumeliose euiscerata, & membris ex parte mutilatam, in cœno iacentem, contumeliam iacturamque suam nec sentientem. Vnde cum Ieremia, plorante suæ Ierusalem destructionem, plorantes dicimus: *Non crediderunt reges terræ, & vniuersi habitatores orbis: quoniam ingrederetur hostis, & inimicus per portas Ierusalem.* Vere Ierusalem erat mater nostra Romana ecclesia, quæ cunctis ad se venientibus & quærentibus pacem dabat. Nunc autem, & dolentes dicimus, vt olim illa; Peccatum peccauit nostra Ierusalem, propterea instabilis facta est. Nec immerito propter peccata prophetarum eius, & iniquitates sacerdotum eius, errauerunt cæci in plateis, facies Domini diuisit eos. Et vere: *Vultus enim Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum.* Vnde plurimo rubore diffundimur. Vere peccatum peccauit hoc tempore nostra Ierusalem, inuidia & odio, & iniquitatibus multis, quæ, quia per omnia longum est enarrare, ad ostendendam Romanam ele-

ctionem, & causam discordiæ declarandam, propositum conuertemus.

ANNO
CXXXIII
1160.

Domino igitur papa Hadriano felicitis memoriæ, prima vigilia, Kalendis Septembris, viam vniuersæ carnis ingresso, conuenit illico maxima multitudo, cum quibus & senatores adfuerunt, quorum consilio corpus Romam delatum est. Inter cardinales vero contentione crescente, conuenit tandem inter eos vt Romam redirent, & concordem electionem facerent de aliquo cardinalium. Quod si non possent, quærerent extraneam personam. Quod si nec sic possent conuenire, ab electione quiescerent, donec inuenirent idoneum virum, quem concorditer eligere deberent. Et hoc vnanimiter ab omnibus confirmatum est. Post hoc autem statim Romam redierunt. Dominus Octavianus, & quidam alii accesserunt ad obsequium defuncti. Quidam vero alii præmiserunt auctorem scelerum Bosonem primogenitum Satanæ, vt munitionem beati Petri occuparet, cuius custodes fidelitatem ei iurauerant, domino papa Hadriano viuento, eumque postea subsequentes eandem munitionem conscenderunt. Dominus autem Tusculanus palatium ascendit. Dominus Octavianus & dominus Rolandus cancellarius ad domos nostras venerunt, & quidam alii. Vocati autem isti ab illis qui munitionem obseruabant, responderunt se nunquam ascensuros in munitionem, Bosonem verentes, ne, sicut eis relatum fuerat, a iuratis Bosonis caperentur. Et dominus cancellarius, Vadam, inquit, & eos ad vos descendere faciam. Iuit cum eo diaconus de carcere Tulliano videlicet, nec redierunt, & sic per biduum de loco vbi electionem facerent, conuenire nequiverunt.

Tandem die sabbati descendentibus illis de munitione, ascenderunt omnes post altare beati Petri, & cœperunt de electione tractare. Cumque conuenire non possent, dixerunt isti qui concordiam & pacem ecclesiæ desiderabant, Date nobis electionem, & eligemus vnum de vobis, aut habeatis vos electionem, & eligite quem vultis de nobis vnum: & noluerunt. Surrexit tandem velut iratus Otto, diaconus sancti Georgii, & Adebaldus Crafus, cardinalis sanctorum apostolorum, & Ioannes Neapolitanus, & accepto manto voluerunt immantare domi-

ANNO
CHRISTI
1160.

num Rolandum cancellarium, sed saniore & meliori parte cardinalium ex parte Dei omnipotentis, & beatorum principum apostolorum Petri & Pauli, atque totius ecclesie auctoritate prohibente, non potuerunt. Facta autem hac prohibitione, iterum eum immantare attentauerunt, nec potuerunt, & cancellarium cum manto nullo modo tetigerunt: per eos tamen non stetit quin immantaretur. Ceterum clerus Romanus, qui in ecclesia beati Petri pro electione summi pontificis conuenerant, audito clamore cucurrerunt, circumdantes dominum Ottonem, qui erat cum cardinalibus iuxta altare beati Petri, & clamauerunt omnes dicentes: Dominum Octavianum eligite, per quem solum ecclesia pacem potest habere. Tunc petitione populi Romani & electione totius cleri consentiente, & desiderante vniuerso capitulo basilicæ beati Petri, dominus Octavianus cardinalis a saniori parte cardinalium electus est, & manto indutus, ac in sede beati Petri positus, absque omni contradictione, cantantibus omnibus Te Deum laudamus in iubilo. Deinde, sicut mos est, domini cardinales, & clerus Romanus totus, qui præsens erat, & qui postea confluxerat, populique Romani pars maxima, pedes eius osculati sunt. Quod videns dominus Rolandus cancellarius, & qui ei, sicut dicebatur, iuramento erant astricti, nec clamauerunt, nec aliquo modo contradixerunt, sed inclinato capite redeuntes, munitionem quasi spe sua frustrati conscenderunt. Tunc domini cardinales, clerus, iudices, scriniarii, senatores, populusque Romanus, dominum electum signis & bandis præcedentibus, ad palatium vsque cum iucunditate perduxerunt, Romano more clamantes: *Papa Vittore, santo Pietro lo elegge.* In crastinum autem quidam de clero Romano ascenderunt munitionem, & osculata manu domini cancellarii, cœperunt eum & qui cum eo erant, rogare, vt paci ecclesie prouideret. Quidam autem de diaconis curiæ respondit eis velut indignans: Heri pedes domini Octauiani, qui fratrem suum dominum cancellarium exiit manto, & se induit, estis osculati, & modo venitis ad nos? Et dominus cancellarius, Noli, ait, domine cardinalis, dicere quod verum non est. Dominus Octavianus nunquam exiit me manto, quia nunquam indutus fui.

Concil. Tom. 27.

Vu ij

sicque per totam hebdomadam illam domino cancellario & suis in ecclesia beati Petri morantibus nono die descendentes trans Tiberim, eo die & altero commorantes, vndecim exierunt, & peruenerunt ad cisternam Neronis, in qua latuit Nero fugiens Romanos insequentes. Iuste cisternam adierunt, quia dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Et ibi die altero, qui duodecimus erat ab electione domini Victoris, induerunt cancellarium stolam & pallium erroris, in destructionem & confusionem ecclesiæ, ibique primum cantabant Te Deum laudamus: quis vestrum, o sanctissimi patres, audiuit talia? Quantum in eis est, biceps hodie facta est Romana ecclesia. Nunc tacendum nobis est, vt dominus Otto palatinus comes, & dominus Guido comes de Blanderata, & dominus Heribertus præpositus, viri prudentissimi, imperatoriæ maiestatis legati, vicem recipiant referendi, quid in domino cancellario & suis repperint. Qui cum nota retulerint domini episcopi, & domini imperatoris legati, quid hincinde humilitatis & veritatis cognouerint plenius poterunt enodare. In Vrbe quoque cum Romanus clerus ad ecclesiam beati Petri, ipsis præsentibus, conueniret, quid de facto isto persenserint, quoniam præsentibus esse credimus, referant ipsi, & ad hoc comprobandum duos de fratribus nostris Petrum Christianum ecclesiæ nostræ decanum, & Petrum Guidonis camerarium sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconum, sanctitati vestræ transmittimus, vt de his omnibus veritatis testimonium etiam viua voce perhibeant. In cœna Domini estis, in qua redemptionis humanæ sacramenta peregit. Duos gladios apostoli se habere professi sunt, quos & vos habetis, quid in eis, & per eos agere debeatis, nullus vestrum ignorat. Ibi dictum est a Christo, *Satis est*. Et nos qui Christi vestigia sequi debemus, vobis dominis nostris dicimus; huic operi finem facientes, Satis est. Omnipotentis sapientia Patris, qui nouit & potest vnire vota & voluntates omnium, doceat vos omnes, & vniat ad confusionem Babylonicam destruendam, & simoniam de ecclesia propellendam, & pacem toti mundo desiderabilem in integrum reformandam.

ANNO
CHRISTI
1160.

Hæc eadem summam, non citra fauorem & studium, vt solet, schismaticorum imperatorum fautor abbas Vrspergensis in chronico his verbis enarrat: *Tunc imperator Fridericus, tali turbatione comperta, Romana ciuitati condoluit, & qualiter subuenire posset excogitauit. Tandem de consilio bonorum virorum utrosque electos ad se venire statuit apud Papiam, non vt eos iudicaret, aut causam sedis apostolica, sed vt a prudentibus viris addisceret, cui electo potius obedire deberet. Quo Octavianus, qui & Victor, cum suis fautoribus aduentauit. Rolandus vero, qui & Alexander, frequenter admonitus accedere contempsit. Tunc coram imperatore, & patriarcha Aquileiensi, & episcopo Cremonensi, & aliis quampluribus episcopis, & ecclesiarum prelati, causa Octauiani discussa est: & adhibitis testibus, qui presentes fuerunt, probatum est, quod sicut supra descriptum est facta est vtraque electio. De iure quoque satis adiectum est, vt reprobata electione Rolandi, Octavianus verus presul Romana ecclesie iudicaretur. Tunc patriarcha Aquileiensi, alii quoque episcopi, & ecclesiarum prelati, ad pedes eius se prostrauerunt, imperator quoque idipsum fecit, vt ab eo indulgentiam acciperent, & sibi obedientiam facerent. Quem exinde imperator destinauit in Alemanniam, vt cuncti ei obedientiam facerent, quod & factum est: nam Reinaldus Colonienis archiepiscopus eum deuote recepit. Moguntienis quoque & Magdeburgensis ipsi Victori papa se subdere cum suis suffraganeis. Mansitque Roma cum suis conspiratoribus in confusione, vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam: Qui insurgunt in me, confundantur; & tertium dictum adimpleretur: Seruus tuus lætabitur. Hæc ille.*

psal. 108.

EPISTOLA

ALEXANDRI PAPÆ III.

AD ARNVLPHVM LEXOVIENSEM EPISCOPVM.

Refert de hoc Conciliabulo quæ præ pudore schismatici silentio præterierunt.

Alexander episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Arnulpho Lexouienfi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

LITERAS a tua nobis prudentia destinatas tanto hilariori mente suscepimus, quanto de vberiori pinguedine caritatis, & ampliori feruore deuotionis eas nouimus processisse. Quas & nos ipsi attente fati ac diligenter inspeximus, & vt conceptæ dilectionis integritas, & probatæ fidei certitudo, in tenebris non lateret, sed fieret ignorantibus manifesta, eas in fratrum nostrorum audito-

V u iij

rio publice fecimus recitari. Ipsa profecto & deuotissimi continebant puritatem animi, nec minus luculentam profundum pectoris eloquentiam redolebant. Nouimus autem, & immemores non existimus, qualiter, sicut & ipsa tua scripta plenarie continebant, diuæ ac reuerendæ memoriæ Innocentio papæ antecessori nostro schismaticus ille, qui & generositate naturæ, rerum copia terrenarum, prudentia sæculari, & gratia labiorum, mira æstimatione reddebatur insignis, nefaria temeritate succreuit, & innocentem noxius, fortis debilem, armatus inermem, schismaticus catholicum impugnabat. Ceterum ad quem finem res ipsa, Deo miserante, peruenerit, deuoti & fideles ecclesiæ filii per gloriam meritorum, mali vero per suppliciorum grauamina cognouerunt. Quid etiam de aliis similia præsummentibus antea sæpenumero contigisset, tu tam fecunde, quam eleganter, in illis eisdem literis expressisti. Temporibusque nostris optimus Deus voluit hæreses suscitare, ut qui probati sunt manifesti fiant, & ut per nostrum & aliorum catholicorum studium & laborem granis a paleis in area domini segregatis schismata & hæreses conterantur. Credimus siquidem, & de gratia diuina confidimus, quod in proximo sedatis fluctibus procellarum, & ventorum turbine propulsato, dies nobis serenus & fulgidus arridebit, & calcatis inimicis ecclesiæ tranquilla in portu Petri nauicula residebit.

Perfoluimus autem gratias omnium Conditori, laudum præconia referentes, quod magnificum illum & serenissimum orbis principem Henricum regem Anglorum audiuimus firmum & stabilem in catholice unitate ecclesiæ permanere, & quod per tuam præsertim inductionem idem in sancto proposito animum solidauit. Rogamus sane ut ita vigil semper circa eum & sollicitus perseueres, ne per frequentes vexationes imperatoris & nuntiorum suorum, a deuotione ecclesiæ & nostra, quod absit, velit modo quolibet declinare. Volumus quidem te apud eundem regem, & episcopos, atque adiacentes personas, quasi quemdam apostolum & nuntium veritatis in illis partibus experiri. Circumpositos quoque & vicinos episcopos, & tam ecclesiasticas, quam sæculares personas, nobiles præcipue ac potentes, ad hoc ipsum efficaci studio & omni

ANNO CHRISTI 1160. diligentia exhorteris. Nos enim personam tuam quam sincera caritate in Domino diligamus, atque ad honorem & exaltationem tuam quam prompto animo desideramus intendere, per illum dilectionis feruorem, quem circa te & ante promotionem nostram habuimus, discretionis tuæ prudentiam non credimus ignorare.

*f. Nos Præterea qualiter Fridericus Romanorum imperator, auorum suorum sceleratissima vestigia subsecutus, circa sacrosanctam ecclesiam Romanam in præsentem se habeat & olim habuerit, & qualem circa eam animum gerat, qui utique specialis eius patronus deberet & defensor existere, multis rerum indicibus a longis retro temporibus ad notitiam tuam non ambigimus peruenisse. A tempore siquidem antecessoris nostri piæ recordationis Hadriani papæ, & ab exordio dignitatis suæ cœpit sanctam Romanam ecclesiam tamquam tyrannus opprimere & non mediocriter infestare. Archiepiscopos namque, & episcopos a sede apostolica redeuntes, in ignominiam & detrimentum ecclesiæ plerumque capi turpiter & inhoneste præcepit, eosque fecit carceris custodiæ mancipari. * Non quoque in minori officio constitutos, qui cum venerabili fratre nostro B. nunc Portuensi episcopo ad eum fuimus delegati, qualiter apud Bisuntium ipse tractauerit, & quam indigne receperit, non opus est nos in præsentia referre, quia credimuste id ipsum plenarie cognouisse. * *f. Vi- uente Veniente etiam prædicto antecessore nostro, patrimonium beati Petri violenter inuasit, & eandem Romanam ecclesiam nisus est modis omnibus conculcare, ita quod a pluribus dicebatur, & quasi fama communis habebat, quoniam eo superstite Octavianum, qui semper fuit domesticus ecclesiæ inimicus, ordinare apostolicum, imo apostaticum, sic opportunitatem accipere intendebat.

Quia vero illo viuento omnipotens Deus non permisit eum conceptam vesaniam exercere, post mortem eius opportunitate concepta, prædictum Octavianum schismaticum, simoniacum, & manifestissimū inuasorem, qui cum tribus tantum malitiæ suæ complicitibus, sicut totus pene mundus agnouit, post canonicā & vnam electionem nostram mantum arripuit, & ita se damnabili præsumptione intrusit, in tanta iniquitate modis omnibus manute-

nuit, & quidquid ille fecit, solo fauore, potentia & auctoritate ipsius, & nuntiorum suorum, qui in Vrbe præsentes extiterant, eum fecisse absque ambiguitate tenemus. Vnde ad confirmationem ipsius, imo vt omnem videretur in ecclesia Dei auctoritatem habere, archiepiscopos, episcopos, & alios ecclesiarum praelatos, apud Papiam, contra sacrorum instituta Canonum, prout ei placuit, conuocauit. Ille autem, sicut homo, qui nec in Deo, nec in iustitia confidebat, in ipsius imperatoris præsentia per aliquot dies, velut pro certo accepimus, insignia pontificatus abiecit, sicut etiam in nostro & fratrum nostrorum conspectu, dum Romæ olim nos teneret inclusos, suam malitiam recognoscens, facere voluit, ea quidem conditione seruata, vt nos ei postmodum reddere deberemus. Cumque nos ea recipere sub hac conditione nollemus, ipse in sua pertinacia & damnabili præsumptione permanfit.

Ceterum vt prædictus imperator ecclesiam Dei suæ videretur subiugare & supponere ditioni, & eam in supremam redigere seruitutem, memorato apostatico, sicut dictum est, pontificalia insignia reddidit, & eum de papatu, quod est a sæculis inauditum, per anulum, prout dicitur, inuestiuit. Quosdam etiam episcopos, aliis discretioribus & honestioribus occulte de illo Conciliabulo fugientibus, & reuerentiam exhibere laicali violentia & tyrannica oppressione coegit. Sic enim reges & principes diuersarum partium sibi intendit tum spirituali, tum materiali gladio subiugare, si in hac parte, quod absit, nefandissimum eius propositum præualeret. At hæc iuxta prudentiæ tuæ consilium, Rothomagensi archiepiscopo eiusque suffraganeis, & aliis per Northmanniam constitutis, exhortationis literas destinamus. De cetero memoratum Fridericum imperatorem pro eo quod Octavianum schismaticum recepit, & ei pertinaciter adherere præsumit, cum eodem Octauiano, & cum aliis principalibus fautoribus suis, nos de communi fratrum nostrorum consilio, in cæna domini publice ac solenniter excommunicasse cognoscas. Data Anagninæ Kalendis Aprilis.

His acceptis Arnulphus ab Alexandri literis, vt partes credite sibi legationis impleret, ad archiepiscopos & episcopos * Angliæ, de
his

ANNO CHRISTI 1160. Alexandri imperatoris huius possimus intellegere, & inferius innotescit, licet textus depravatus legatur. GAL. L. I. E.

his quæ gesta essent in Conciliabulo Papiensi, literas dedit, quas ob plenam rerum gestarum significationem hic describendas operæ-precium duximus, sic enim se habent:

AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS * ANGLIÆ.

QVANTA tempestate laboret ecclesia, atque in quanto videatur periculo constituta, vestra, quos hic dolor tangit, prudentia non ignorat. Et filii quidem Babylonis prospiciunt & exultant, qui quasi certum auspicantes de procellarum quantitate naufragium, ad diripiendas sarcinas & ipsa nauigii tabulata concurrunt. Nobis autem securitatem præstat diuina promissio, qua portas inferi aduersus eam præualere non sinit, sed vexationis iniurias victoriæ certitudo compensat. Neque enim desperationi locus est, vbi causam rectitudo commendat, & virtutem patientiæ firmat interim conscientia veritatis. Causæ siquidem nostræ nec ignota veritas, nec incerta iustitia, sed res luce clarior, & prauitatis nube negotium purgat, & omni iudicium absoluit errore.

Si enim persona personæ comparatur, nostram perfectio scientiæ & omnium virtutum format integritas, quod non magis nostræ, quam aduersariæ quoque partis testimonio confirmatur. Alteri vero si nobilitas generis, & quæ sita ob hoc ipsum potentium gratia subtrahatur, non erit vnde ad maiestatis apostolicæ fastigium audeat aspirare. Sed & si facta electionum inuicem conferantur, electionem nostram omni ordine, omni solennitate, omni denique ratione subnixam, alteram plenam impudentia constat, & omni rationis adminiculo destitutam. Numquid enim vnus episcopi, ipsiusque quem nostis, & duorum cardinalium toti ecclesiæ præiudicabit auctoritas, & reprobata vniuersitate catholica, intra quaternitatis huius angustias coarctata crederetur? Numquid consecrationi rite ac solenniter per eam cuius interest multitudinem celebratæ ea, quæ postmodum per paucas ipsasque emendicatas manus contracta est, poterit præualere? Numquid impudentiam coniecti sibi propriis manibus indumenti minax redemptorem satellitum violentia consecrabit? Certum siquidem est, Octavianum ecclesiam beati Petri, cum ibi celebranda foret electio, armatorum copia com-

pleuisse, vt quod de meritis suis, & sanctorum patrum gratia non sperabat, strictis in ceruices resistentium gladiis vsurparet.

Denique consensu omnium in personam sanctissimi patris Alexandri firmato, dum ipse laudabili verecundia renuit & excusat, impositumque sibi manibus fere omnium pluuiale repellit, dissimulare vltterius ambitio non potuit vel differre; sed effusa temeritate, nullo adhuc cardinalium, sicut dicitur, prosequente, cucurrit ad cathedram, ea nimirum fiducia, quod inuitis armatis non posset ab inermibus amoueri. Pari quoque palatium festinatione conscendit, vt primus vtramque cathedram videretur insedisisse, & quem iure non poterat, saltem de festinatione fortiretur ascensum: quo predicti tres eum de tota vniuersitate secuti sunt. Alii gladiis discurrentibus territi cum electo suo in munitionem proximam concesserunt, vbi eos aduersarius ille nouem diebus obsessos gladiis tenuit & inclusos, exiguam sicut poterant alimoniam toto illo tempore mendicantes. Vnde etiam sibi mentiendi causam componit iniquitas, asserens Octavianum, priusquam alter eligeretur, per nouem dies apostolatus cathedram solitarium insedisisse, quasi ille ab initio, licet renuerit, non fuisset electus, vniusque violenta possessio sanctificare iniustitiam, & ambitionis audaciam valeat expiare.

Porro illi de carcere beneficio senatus e ducti, ad locum, quo apostolica insignia seruabantur, Domino miserante, perducti sunt, vt electio manciparetur effectui, & electus gratiam consecrationis per manum Ostiensis episcopi, ad quem hoc iure speciali pertinebat, acciperet. Denique cardinales & episcopi, qui per diuersas prouincias legationis fungebantur officio, ad eum pari deuotione conuersi sunt: totique iam ecclesie Dei indubitata tranquillitatis serenitas arrideret, nisi homo ille ad preparatum imperatoris auxilium transfugisset. Verum ille glorie sue, & non Dei sedulus amulator, desiderii complendi, quod de proauorum exemplo conceperat, occasionem latibundus accepit. Nostis enim predecessores eius ad subiugandam ditioni sue Romanam ecclesiam a longis retro temporibus aspirasse, ipsosque aduersus eam semper vel suscitasse vel fouisse schismaticos, quo magis iure eius, cui ipsi

ANNO
CHRISTI
1160.

ministerium debent, affectatum possent imperium exercere, eamque ad suam conuerso ordine non disponere sed euertere voluntatem, bene tamen, quoniam quisquis ad hanc de confidentia potestatis illius prorupit audaciam, in ruina sibi factus est, ceteris in exemplum, quo confusa deinceps cesserat elatio, & sua ecclesie Dei dignitas & reuerentia seruetur. Ceterum hic blanda schismatici desperantis humiliatione seductus est, dum ille personam suam arbitrio eius exponit & causam, neque se quidquam fore, nisi de sola ipsius voluntate presumit. Vnde & ad pedes eius ipsa dicitur apostolatus insignia resignasse, posteaque de manu ipsius inuestituram accepisse per anulum, vt veteri scilicet quaestione composita, regnum plane de sacerdotio, de spiritualibus temporalia, de ecclesiasticis viderentur saecularia triumphasse. Indignum facinus, omnibusque saeculis detestanda malitia, ordinationem scilicet diuinam qualibet temeritate conuerrere, & redemptam sanguine Christi perimere libertatem.

Pradictus itaque princeps negotium suum, tamquam sub umbra pietatis exercens, ecclesiasticum congregauit saeculari potestate Conuentum, vt presumptionem schismatici illius proprio roboraret assensu, & quos posset ad obedientiam illius tyrannicae potestatis terroribus inclinaret, ea siquidem intentione, vt vtriusque gladii virtute comminuta pristina reformet imperii maiestatem, vt vtriusque inuicem cooperante potentia, omnia regna propriae subiiciat ditioni. Porro illi, quos schismatico conciliauerat necessitas, aut voluntas, falsitatis & blasphemiae symbolum conscripserunt, vt quod de veritate non possunt, saltem conquestae multitudinis suffragio praeualere credantur. Quod scriptum si forte contigerit ad sapientiae vestrae venire conspectum, multa plenum falsitate credatis, licet etiam, si absolutam contineret in omnibus veritatem, nihil, quod ibi dispositum sit, aliquem de iure fortiretur effectum. Neque enim arbitrium dici potest, ad quod voluntaria partium compromissio nos astringit; nec iudicialis sententia, quae nec ab ordinaria iurisdictione, nec a delegata, procedit. Sed & causam communem priuata auctoritate decidere, qua arrogantia praesumpserunt, nobisque tamquam inferioribus imponere magistra-

tum, quos diuina bonitas pares ordine, & etiam spectabiles constituit dignitate? Sed neque causa dici debet, ubi inter consentientes nullum potuit esse litigium: neque sine contradictione quaestio vel formari potuit vel absolui.

Ad hæc, si quod de Octauiano factum est, ab initio forte non valuit, ex post facto istorum nullo iure valuit confirmari, cum ipse iam ab eo, qui poterat, condemnationis sententiam, debiteque poenam anathematis excepisset. Scio sapientiam vestram validioribus argumentis potioribusque rationibus abundare, ut Papiense illud Conciliabulum nullius reputetis extitisse momenti, * a vobis etiam minus intelligentium simplicitas valeat edoceri. Benedictus autem Pater misericordiarum & Deus totius consolationis, qui ecclesie Gallicanae solitam misericordiam benignus impendit, ut eam semper & agnitione veritatis illustret, & pedes eius a iustitiae tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quos ad oppressionem Romanae ecclesiae rabida Teutonici furoris prouexit inuidia, virtus Altissimi manifesta deiecit; sic omnibus, quos deuotio Gallicana suscepit, victoriam semper contulit & triumphum. Cumque multis constet, ceteras regiones abundasse portentis, sola Gallia monstra non habuit, sed sinceritate fidei, doctrinae veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum exhibitione praefulsit. Vnde nunc quoque personarum penitus qualitate discussa, factisque electionum plenius exploratis, in personam sanctissimi patris Alexandri, de vere catholici & serenissimi regis sui beneplacito conuenerunt, literasque eius & nuntios passim & suscipiunt & honorant. Sed quia inter ipsum & principem nostrum, Deo volente, nouiter est reformata concordia, placuit ob gratiam ipsius ad momentum differre publicandae susceptionis edictum, donec iste noster ecclesiam regni sui consuluisse posset, & quod mente concepit assensus vestri conniuentia confirmasset. Neque enim prudentiam regalis excellentiae decuit aliquid super tanto negotio inconsulta vestra sapientia definire, ne gloriam suam alteri dedisse videretur, & reuerentiam vestram minoris quam debuit aestimasse. Quae tamen super hoc ipse ab initio voluntas extiterit, multis declarauit indiciis, & expressit; quoniam patris Alexandri nuntios & literas cum reuerentia semper excepit & gratia,

ANNO
CHRISTI
1160.

nullumque se alium suscepturum, adhibita sæpe coram omnibus asseueratione, prædixit.

Porro literas Octauiani oblatas renuit manu regia, velut immundum aliquid sordidumque, contingere, sed in contemptum eius lignæ tabellæ, quam ipse de puluere sustulit, manibus offerentis impositas, ipse statim coram nuntio post dorsum suum quam sublimius potuit, risu multitudinis quæ aderat proféquente, proiecit. Ex his igitur manifestum est, voluntatem eius in fauorem domini Alexandri sine omni ambiguitate firmatam; ipsumque

* f. vestra
* vestrum magis ob reuerentiam quæsisse consilium, quam pro absoluenda qualibet super hoc negotio quæstione. Solent enim principes dominique terrarum maiora quadam semper mora suspendere, vt dilatione crescat auctoritas, & maior latitia desideria protracta consummet. Super quo plane cum in idem fauor principis veritasque concurrant, manifeste vobis viam responsionis gratia diuinæ bonitatis assignat. Oportet tamen vos propter aliquos, qui inter vos sunt, solícite prouidere, qui se schismatico illi dicunt cognatione coniunctos: ne malignitas forte præualeat, & eam, quæ ex Deo est, supplantet carnis affectio caritatem. Sed cum vniuersitas vestra conuenerit, nolite quorumlibet expectare sententias, nec eorum timeatis offensam, sed conceptum statim in virtute spiritus vsurpate sermonem, ne dissimulatio vestra prauitati præster audaciam, vestroque silentio blasphemiarum primitia conualecant. Tempestiuus igitur zelus iustitiæ per os vestrum de libertate conscientiæ & confidentia veritatis erumpat, vt quasi quodam spiritali tonitruo terreatur iniquitas, & præparata ad subuersionem fidei fallacia suffocetur. Dominus mentes vestras in bonum sua pietate dirigat & confirmet, vt ecclesiæ eius studio vestro reformetur integritas, & quæ vos tantis vltro beneficiis & honore præuenit, gratos in opportunitate sentiat & fideles.

Hucusque Arnulphus ad Galliarum episcopos, egregiam nauans operam pro catholico antistite aduersum schismaticum inuasorem.

Inter alios Galliarum episcopos, qui electionem Alexandri pontificis prouexerunt, & protexerunt, fuit præcipuus Vvilielmus archiepiscopus Senonensis, ad quem ista Petrus Blefensis: *Vos enim estis, in cuius consilio & auxilio potissimum suæ salutis ancoram nauicula beati*

*Petri constituit, cum inter schismatica persecutionis fluctus periculosus astuaret, vobis contulit Deus in pueritia super senes intelligere; & ad futuram naturæ canitiem maturiore morum senio peruenire. * Fluxus adolescentiæ motus in vobis ratio magistra cohibuit, vt omni lasciuia libertate præcisa, nec forma, nec nobilitas, nec opum exuberantia, nec potestas, nec cetera, quibus pudicitia expugnatur, propositum interuenterent castitatis, sed modestia in omnibus conuersatio plus angeli quam hominis exhiberet. Ceteras virtutes, quibus miraculose fulgetis, sub silentio præterimus: nec enim nostra præconia mendicat is, cuius honestatem & prudentiam fama celebris latissime promulgauit.*

Hæc de Vvilielmo Petrus, cuius testificatione constat, de Senonensi translatum ad Rhemensem ecclesiam, vbi pro sancto Thoma Cantuariensi episcopo strenue egit. Tales erant qui pro Alexandro aduersus schismaticos iniere certamen.

CONCILIVM ANGLICVM
EPISCOPORVM NORTHMANNIÆ
 apud Nouum mercatum celebratum, de receptione papæ Alexandri, & refutatione Victoris antipapæ, anno Domini MCLXI. tempore Alexandri papæ III.

NOTA.

Alexander
 papa in An-
 glia recipi-
 tur.

* Concilium.] Anno 1161. mense Iulio, inquit Robertus de Monte in appendice ad Sigebertum, Henricus rex Anglorum congregauit omnes episcopos Northmanniæ, & abbates, & barones, apud Nouum mercatum, & Ludouicus rex Francorum adunauit suos Beluaci; & ibi tractatum est de receptione papæ Alexandri, & refutatione Victoris: & consenserunt Alexandro, reprobato Victore. Hæc ille.

CONCILIVM BELVACENSE.

NOTA.

* Concilium.] Eadem de causâ eodemque tempore in Gallia celebratum fuit, vt patet ex verbis prædicti continuatoris supra recitatis.